

RELAȚIA DINTRE MÂNTUITORUL IISUS HRISTOS ȘI BISERICĂ, OGLINDITĂ ÎN OMILIILE LA EPISTOLELE PAULINE ALE SFÂNTULUI IOAN HRISOSTOM *

Pr. drd. Iulian Eni

Potrivit făgăduinței pe care Mântuitorul Iisus Hristos a făcut-o Sfinților Apostoli, după Învierea Sa (Matei 28, 18-20), Biserica nu este lipsită de prezența Întemeietorului ei nici o clipă a existenței sale. Hristos este Cel ce ține în existență Biserica Sa peste veacuri. De aceea, relația dintre Mântuitorul Hristos și Biserică este o problemă de contemporaneitate pentru fiecare epocă a istoriei creștine.

În decursul timpului au fost perioade în care Biserica a fost zdruncinată de diferite probleme.

Au existat însă personalități, Sfinții Părinți, care, pătrunși de duhul Evangheliei, au luptat și au învățat cum trebuie să fie apărută Biserica. Între aceștia, Sfântul Ioan Gură de Aur ocupă un loc de frunte.

Sfântul Ioan Hrisostom, misionar al Bisericii Mântuitorului nostru Iisus Hristos

Cel mai mare predicator al epocii patristice, Sfântul Ioan Hrisostom, s-a remarcat în mod deosebit prin opera sa exegetică, el căutând să transpună teologia și credința într-o autentică viață creștină¹.

* Referat prezentat în cadrul cursurilor de doctorat la catedra de patrologie și literatura creștină postpatristică, sub conducerea științifică a pr. prof. dr. Ștefan C. Alexe, care a dat avizul de publicare).

1. Pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în S.T., IX (1957), nr. 9-10, p. 614.

Epoca în care a trăit Sfântul Ioan a fost o perioadă de mari frământări pentru Biserică. Dacă în primele trei secole creștine, Biserica a subzistat sub teroarea persecuțiilor, din secolul al IV-lea, după acordarea libertății de manifestare a cultului creștin pe lângă cele păgâne, Corabia lui Hristos a trebuit să înfrunte valurile imoralității și ale marilor erezii. Conviețuind împreună cu păgânii, creștinii erau expuși la un amestec primejdios sub raport moral. Interesele politice și legile sclavagiste mențineau mentalitățile păgâne și, de cele mai multe ori, semănau confuzie între orice învățătură și dorința de viață nouă. Cele mai numeroase erezii și cu oarecare grad de periculozitate pentru liniștea și unitatea Bisericii în a doua jumătate a secolului al IV-lea au fost cele ale arienilor, marcioniștilor, maniheilor, anomeilor, novațienilor și donatiștilor².

În acest cadru istoric apare marele ierarh Ioan Gură de Aur care, prin cuvântul și scrisul său, încerca o schimbare radicală a vieții creștinilor în spiritul Sfintei Scripturi și al învățaturii Bisericii. El dorea o înnoire morală a Bisericii și a lumii, în care oamenii să trăiască în dragoste și pace, în egalitate și înțelegere³. Sfântul Ioan a încercat să trezească în sufletele credincioșilor săi conștiința unității Bisericii, după cum Se rugase Însuși Mântuitorul Hristos în Rugăciunea arhierască (Ioan 17,21). El nu putea fi împăcat cu un creștinism dezbinat, motiv pentru care îi îndemna pe membrii Bisericii la unitate și atenție de a nu cădea pradă certurilor cauzate de erezii sau de către cei bogați și imorali din societate: „Nu vă uitați la eresuri și dezbinări, îndemna Sfântul Părinte, că nimeni nu poate pune altă temelie decât cea pusă o dată, care este Hristos“ (I Cor. 3, 11). Deci, iubiților, pe această temelie să zidim, pe Dânsul să-L avem ca temelie și între noi și Hristos să nu fie nici o depărtare⁴.

Sfântul Ioan Gură de Aur n-a fost direct implicat în controversele dogmatice ale secolului al IV-lea, fapt pentru care învățăturile sale doctrinare

2. Prof. Teodor M. Popescu, *Epoca Sfântului Ioan Gură de Aur*, în „Ortodoxia“, IX, (1957), nr. 4, p. 538-539; cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a VII-a la Filipeni*, P.G., LXII, 218; tr. rom., p. 106-108; cf. Aimé Puech, *Saint Jean Chrysostome et les moeurs de son temps*, Paris, 1891, p. 204.

3. Pr. prof. Ioan Gh. Coman, *art. cit.*, p. 598.

4. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a VIII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 72; în traducerea românească, p. 108.

5. Arhid. prof. dr. Constantin Voicu, *Sfântul Ioan Gură de Aur și unitatea Bisericii*, în

nu le întâlnim expuse în multe tratate sistematice de mari proporții, cât mai ales în cadrul Omiliilor exegetice, presărate printre învățăturile morale⁵.

Făcând o analiză a Omiliilor Sfântului Ioan la Epistolele pauline, putem spune că marele predicator a reușit să înțeleagă și să valorifice ca nimeni altul pe Apostolul neamurilor. Adept al Școlii teologice din Antiohia, Sfântul Ioan Hrisostom a făcut o cercetare riguroasă a textelor și, folosind metoda de interpretare istorico-gramaticală, a reușit să pună în lumină într-un mod excepțional învățăturile Sfântului Apostol Pavel. Una dintre temele cu un profund conținut teologic și de viață duhovnicească, ce se pot desprinde din Omiliile Sfântului Ioan la Epistolele pauline, este Relația dintre Mântuitorul Hristos și Biserică.

I. Mântuitorul Hristos, Răscumpărătorul și Întemeietorul Bisericii

1. Hristologia hrisostomică. Mântuitorul Hristos este Fiul lui Dumnezeu, Întâiul și Unul Născut al Tatălui, de o ființă cu Tatăl, prin Care toate au fost făcute. El este născut, nu creat, este chipul lui Dumnezeu-Tatăl, este Dumnezeu. „Tatăl, zice Sfântul Ioan, a născut un Fiu, cu nimic inferior Lui, nici cu înțelepciunea, nici cu bunătatea (...), nu este inferior după natură, ci egal și nici nu e de vreo altă natură (...), eu slăvesc pe Dumnezeu Tatăl..., că ne-a arătat nouă un alt El Însuși, la fel întru totul, mai puțin faptul de a fi Tată“⁶.

De aceea, și Tatăl, și Fiul pot fi numiți Domn și Dumnezeu⁷. Fiind Dumnezeu, Fiul le vede și le știe pe toate din veșnicie⁸. Referindu-se la Fiul lui Dumnezeu, Sfântul Ioan Gură de Aur folosește în scrierile sale, de cele mai multe ori, numele lui Hristos, chiar și înainte de Întrupare. Sfântul Părinte arată că toate sunt în Hristos și prin Hristos. „Tot ceea ce avem este al lui Hristos: existența, dreptul de a trăi, lumina, aerul, pământul, toate sunt ale Lui și ne sunt oferite în dar“⁹. Sfântul Ioan indică dimensi-

M.B., XXXI (1982), nr. 1-3, p. 76.

6. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a VIII-a la Filipeni*, P.G., tom. LXII, col. 234; în trad. rom., p. 139-140, cf. *Omilia a III-a la Coloseni*, P.G., tom. LXII, col. 317-318; în trad. rom., p. 33-34.

7. Idem, *Omilia a XX-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 164; în trad. rom., p. 260-261.

8. Idem, *Omilia a XXI-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 179; în trad. rom., p. 287; cf. *Omilia a VII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 58; în trad. rom., p. 81.

9. Idem, *Omilia a X-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 85; în trad. rom., p. 129.

10. *Ibidem*, P.G., tom. LXI, col. 84; în trad. rom., p. 127.

unile raporturilor dintre noi și Hristos, dintre Hristos și Tatăl, dintre om și Dumnezeu, dintre om și lume. El zice: „Noi suntem ai lui Hristos, ca lucru, pe când Hristos este al lui Dumnezeu ca Fiu al Său adevărat și nu ca lucru sau creatură (...). Lumea este a noastră, ca fiind făcută pentru noi, pe când Hristos este al lui Dumnezeu, ca avându-Și ființarea Lui în Tatăl, și noi ai lui Hristos, ca făcuți de El”¹⁰.

2. Întemeierea Bisericii. Într-un sens larg, de Biserică spirituală a cetății Dumnezeului celui viu, de împărăție pregătită de la întemeierea lumii (Matei 25,34), Biserica a fost înființată atunci când au fost create ființele spirituale, înainte de crearea lumii văzute¹¹.

Într-un alt sens mai restrâns, Biserica s-ar reduce la comunitatea ființelor omenești. În acest înțeles, începutul Bisericii poate fi socotit o dată cu momentul când omul a fost creat și chemat la comuniunea cu Dumnezeu. Astfel, actul creației indică începutul Bisericii și, în acest caz, Biserica se identifică cu firea omenească. După acest înțeles, Întruparea Logosului divin sau asumarea firii umane de către Fiul lui Dumnezeu nu reprezintă începutul ființării Bisericii, ci perfecta ei înfățișare ca Trup al lui Hristos¹².

În sensul strict creștin, de restaurare a comuniunii dintre om și Dumnezeu prin Mântuitorul Hristos și participare a omului la plinătatea Sfintei Treimi prin Duhul Sfânt, Biserica-Trupul tainic al lui Hristos - a fost întemeiată prin Jertfă și Înviere și inaugurată la Cincizecime¹³.

Profunda legătură ce există între Fiul lui Dumnezeu și firea omenească este observată de către Sfântul Ioan, ca fiind încă de la creație. Armonia dintre om și Dumnezeu în starea primordială este descrisă astfel: „La început nu era nici întristare, nici durere, nici suspin (...). Adam nu avea nevoie nici de haine, nici de casă..., el locuia mai mult cu îngerii; multe ale viitorului le

11. K.D. Muratidu, *VH ουνσι,α τηŌς VEλλκησι,ς κατα. τη,ν διδασκαλι,αν ~Ιωα,ννου τουŌ Χρισοστο,μου* (Ființa Bisericii după învățătura lui Ioan Gură de Aur), în rev. „Theologia“, vol. 29, iulie-septembrie, Atena, 1958, p. 370-373; apud. prof. N. Chițescu, *Aspecte ale Ecleziologiei la Sfinții Trei Ierarhi*, în S.T., XIV (1962), nr. 7-8, p. 398; cf. magistrand Vasile Hristov, *Noțiunea de Biserică după Sfântul Ioan Gură de Aur*, în S.T., XII (1960), nr. 1-2, p. 79.

12. K.D. Muratidu, *art. cit.*, p. 370; apud magistrand Vasile Hristov, *art. cit.*, p. 79.

13. Pr. drd. Ilie Moldovan, *Aspectul hristologic și pneumatologic al Bisericii după Sfântul Ioan Gură de Aur*, în S.T., XX (1969), nr. 9-10, p. 712.

14. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a XVII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 143-144; în trad. rom., p. 226.

prevedea și era plin de multă înțelepciune (...). Durerea și necazul mai pe urmă au venit, mai pe urmă rușinea, frica și lipsa de curaj¹⁴.

Prin căderea protopărinților în păcat, s-a zădărnicit imediata realizare a desăvârșirii comuniunii omului cu Dumnezeu. Atunci a fost descoperit planul de mântuire a lumii, care avea să se realizeze prin Întruparea, Moartea și Învierea Dumnezeului-Om, Iisus Hristos. Pentru răscumpărarea omului din robia păcatului, Dumnezeu-Tatăl a dovedit marea Sa dragoste, trimițând nu un rob, ci pe Însuși Fiul Său¹⁵.

3. Răscumpărarea. Întruparea Cuvântului era cea mai potrivită cale de restaurare a firii umane căzute, întrucât lumea este legată de Logosul divin prin actul creației. Lumea a fost adusă la existență prin Logos și tot prin Logos se aștepta să fie restaurată. Pentru aceasta, Stăpânul a luat chipul robului pe care l-a umplut de slavă. „A fi Dumnezeu și a Se face om, zice Sfântul Ioan, este o mare smerenie, negrăită și nespusă¹⁶. În om, Fiul lui Dumnezeu a regăsit chipul Său zăcând sub păcat și nu S-a rușinat să Se întrupeze. Sfântul Ioan Gură de Aur observă Întruparea Domnului ca pe o Nuntă împărătească, în care Mirele dumnezeiesc Își ia de mireasă firea omenească, „o desfrânată“, care părăsise comuniunea cu Dumnezeu. „Natura noastră, zice Sfântul Părinte, mai înainte de acestea era mai nerușinată decât orice desfrânată¹⁷. După cum Fiul lui Dumnezeu este numit Hristos de către Sfântul Ioan și înainte de Întrupare, tot așa și firea omenească este numită Biserică înainte de Cincizecime. „Hristos S-a îngrijit de Biserică (...). El a adus la picioarele Sale acea Biserică care-L ura, Îl respingea și care trăia în dezmierdări și a făcut aceasta nu cu amenințări, nici cu insulte, nici cu frică sau cu alte mijloace violente, ci numai prin marea Lui purtare de grijă¹⁸. Firea omenească era necurată, urâtă, desfigurată și, cu toate acestea, Hristos Și-a luat-o de mireasă. Ea s-a depărtat de Hristos, a trăit în întuneric, în răutate și pizmă, fără minte „*slujind poftelor*“ (Tit. 3,3) și totuși, El n-a ezitat a Se da pe Sine pentru răscumpărarea ei. Luând-o așa

15. Idem, *Omilia I la Efeseni*, P.G., LXII, col. 13; trad. rom., p. 9.

16. Idem, *Omilia a VIII-a la Filipeni*, P.G., tom. LXII, col. 231; în trad. rom., p. 133.

17. Idem, *Omilia a XVIII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 148; în trad. rom., p. 233.

18. Idem, *Omilia a XX-a la Efeseni*, P.G., tom. LXII, col. 137-138; în trad. rom., p. 193-195.

19. Idem, *Ibidem*; în trad. rom., p.194-195.

20. Idem, *Omilia a XXXVIII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 325; în trad. rom.,

cum era, El a curățit-o, a înfrumusețat-o, a sfințit-o și a înfățișat-o Tatălui Biserică slăvită. „Biserica a primit toate numai de la Stăpânul a toate, de către El a fost slăvită, prin El s-a făcut fără de prihană”¹⁹. Logosul divin nu S-a întrupat pentru o simplă manifestare în chip omenesc, ci ca să reașeze firea omenească pe făgașul comuniunii cu Dumnezeu.

O dată ce a luat trup omenesc, Fiul lui Dumnezeu pășea spre moarte, căci aceasta era pătrunsă în trup²⁰. El nu a fugit de moarte, ci a suferit tirania morții. Căci, „după cum cu Iona s-a arătat mai minunat faptul că, după ce a fost înghițit de chit, n-a suferit nimic de la acea fiară, decât dacă n-ar fi fost înghițit, tot așa și cu Hristos... El Se grăbea de a Se lupta cu moartea și (...) nu S-a pogorât de pe cruce...”²¹. „Prin Cruce a venit mântuirea. Crucea părea a fi ceva de necinste, dar ea este o mare slavă. Prin ea s-a arătat puterea lui Dumnezeu, iar Mântuitorul este numit Domnul slavei”²².

„Moartea, zice Sfântul Ioan, a fost moleșită și slăbănogită cu desăvârșire. Și după cum cei ce primesc o hrană, pe care nu sunt în stare să o mistuie, varsă chiar și ceea ce aveau mai înainte în stomac, tot așa s-a întâmplat și cu moartea, căci primind într-înșea Trupul Domnului, pe care nu a fost în stare să-L mistuiească, a vărsat din ea chiar și ceea ce avea mai dinainte”²³.

Firea umană asumată de către Mântuitorul Hristos a fost desăvârșită progresiv, începând de la Întrupare, biruind orice ispită, atingând strălucirea și slava asemănării cu Dumnezeu, prin Înviere și Înălțare. Din cele ce a pățimit, Omul-Hristos a învățat a Se supune neîncetat lui Dumnezeu. Făcându-Se desăvârșit, suferind și biruind patimile (...), El nu numai pe Sine S-a mântuit, ci și altora S-a făcut pricinuitor de mântuire cu prisosință²⁴. Înviind din morți, Mântuitorul S-a făcut începătură a Învierii noastre. El S-a întrupat, a murit și a înviat, pentru ca noi să înviem²⁵. Prin Moartea și Învierea Domnului, Biserica - Trupul lui Hristos - a fost slăvită și așezată ca

p. 528.

21. Idem, *Omilia a IV-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 31-32; în trad. rom., p. 40.

22. Idem, *Omilia a VII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 59; în trad. rom., p. 82.

23. Idem, *Omilia a XXIV-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 204; în trad. rom., p. 329.

24. Idem, *Omilia a VIII-a la Evrei*, P.G., tom. LXIII, col. 70; în trad. rom., p. 137.

25. Idem, *Omilia a XXXIX-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 333; în trad. rom., p. 544-545.

26. Pr. drd. Ilie Moldovan, *art. cit.*, p. 710.

27. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a XX-a la Efeseni*, P.G., tom. LXII, col. 139; în

viață de comuniune și dragoste ce poartă în sine germenele vieții veșnice.

II. Biserica - Trupul tainic al lui Hristos. Hristos - Capul Bisericii

Ca Trup al lui Hristos, Biserica este înfățișată din momentul Întrupării Fiului lui Dumnezeu. „Întruparea reprezintă noua și eterna alianță prin care Dumnezeu-Cuvântul se unește irevocabil cu natura omenească, stabilindu-se astfel o comunicare intimă de viață”²⁶. Trupul lui Hristos se extinde în umanitate continuu, prin Duhul Sfânt, de la Cincizecime până la sfârșitul veacurilor. Fiecare nou botezat devine membru al Trupului tainic al lui Hristos. Prin Botez am fost renăscuți la viața cea nouă în Hristos, aceia ce am fost încorporați în Trupul Său tainic. Sfântul Ioan face o paralelă între Nașterea lui Hristos ca Om și renașterea noastră spirituală prin Botez, ca fii ai Tatălui după har. Astfel, „precum El S-a născut fără amestecare de bărbat și numai din Duhul Sfânt, tot așa și noi ne naștem prin baia Botezului. Cel deja născut se renaște prin apă și devine produs al Lui adevărat (...); suntem trup din Trupul Lui și os din Oasele Lui (...). Deci, după cum Fiul lui Dumnezeu a fost părtaș al naturii noastre, așa și noi suntem părtași ai naturii Lui și după cum El ne are pe noi în Sine, tot așa și noi Îl avem pe El în noi înșine”²⁷.

1. Unitatea creștinilor încorporați în Trupul tainic al lui Hristos.

După învățătura Sfântului Ioan Gură de Aur, între Hristos și Biserică se realizează un raport de completare și de plinătate. Sfântul Părinte, ca și Sfântul Apostol Pavel, face o analogie între Biserică - Trupul lui Hristos și trupul uman. Pornind de la realitatea acestuia din urmă, învață că nu poate exista cap fără trup, după cum nu poate exista trup fără cap. Revenind la relația dintre Hristos și Biserică, arată că Biserica - Trupul tainic este plinirea Capului - Hristos, iar Hristos - Capul Bisericii este plinirea acesteia. „Plinătatea Capului este Trupul și plinătatea Trupului este Capul”²⁸. Important de observat este sensul cuvântului plinătate folosit în cele două direcții.

trad. rom., p. 197.

28. Idem, *Omilia a III-a la Efeseni*, P.G., tom. LXII, col. 26; în trad. rom., p. 27-28; cf. pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Unitatea neamului omenesc după Sfântul Ioan Gură de Aur*, în M.O., XXV (1973), nr. 7-8, p. 563; vezi și arhid. prof. dr. Constantin Voicu, *art. cit.*, p. 78-79.

29. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a III-a la Efeseni*, P.G., tom. LXII, col. 26; în trad. rom., p. 28.

30. Idem, *Omilia a XI-a la Efeseni*, P.G., tom. LXII, col. 79; în trad. rom., p. 107.

Despre Mântuitorul Hristos nu putem spune că are nevoie să Se împlinească personal, în sens de desăvârșire, căci El, ca Dumnezeu, este din veci desăvârșit, iar ca Om a atins desăvârșirea prin Jertfa, Învierea și Înălțarea Sa în slava cerească. Însă, în virtutea asumării firii umane în Persoana Sa prin Întrupare, are nevoie să Se plinească, în sensul de a-Și extinde desăvârșirea Sa și în alte persoane umane. În ceea ce privește Biserica, plinirea ei se identifică cu desăvârșirea membrilor săi prin împărtășirea de darurile dumnezeiești oferite de Capul - Hristos. Înțelegând așa, ajungem la convingerea că plinătatea Capului - Hristos este însăși plinătatea Bisericii care este Trupul Său. Este starea bărbatului desăvârșit, este vârsta deplinătății lui Hristos (Efeseni 4,13), la care trebuie să ajungă membrii Bisericii. Calea spre această plinătate este deschisă la Cincizecime și se extinde în veșnicie. Pe această cale se înscrie fiecare nou membru al Bisericii. Acesta trebuie să aibă conștiința legăturii cu Capul - Hristos și cu ceilalți membri, cu care este necesar să se armonizeze în Trupul cel tainic. Căci, spune Sfântul Ioan, precum capul se împlinește prin trup, așa și trupul se împlinește prin toate membrele sale la un loc și prin fiecare în parte²⁹.

În Biserică există o unitate dată în primul rând de Capul Bisericii, Hristos, Care ne cheamă și ne strânge în jurul Său, în Trupul Său. Toți fiii Bisericii au fost botezați și pecetluiți cu Duhul lui Hristos, Duhul Sfânt. Duhul Lui este Cel ce susține Trupul Bisericii în viață, în existență. După cum trupul omenesc este animat și menținut în viață prin sufletul dinlăuntru lui, tot așa și Biserica, în chip organic, este menținută în existență prin harul Sfântului Duh care-i dă puterea vieții spirituale. „*Este un Trup și un Duh...*” (Efeseni 4,4) spune Sfântul Apostol Pavel, iar Sfântul Ioan Hrisostom învață că „cei ce primesc Duhul sunt adăpați din Același izvor și nu trebuie să fie de păreri diferite”³⁰.

Această unitate organică a Bisericii nu distruge unicitatea persoanelor membre, ci, dimpotrivă, ajută la afirmarea personalității fiecărui membru. Numai în comunitatea Trupului tainic, omul poate ajunge la desăvârșire, întrucât el are în sine vocația comuniunii încă de la creație. În Biserică este unitate în diversitate. Este unitatea Bisericii în diversitatea membrilor ei. În

31. Idem, *Omilia a XXXI-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 258-261; în trad. rom., p. 417-423; cf. pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Unitatea neamului...*, p. 564; a se vedea și Vasile Hristov, *Noțiunea de Biserică...*, p. 82-83.

32. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a X-a la Efeseni*, P.G., tom. LXII, col. 75; în trad.

această unitate eclezială, fiecare membru își are locul și rolul său bine definit astfel, încât să se armonizeze cu ceilalți membri. Precum în trupul omenesc, pentru buna lui funcționare, lucrul esențial este ca fiecare mădular să-și păstreze locul și rolul său, tot așa și în Biserică, mădulele ei sunt datorate de a sta în rânduială și de a-și împlini misiunea la care au fost chemate. Ca și în trupul omenesc, și în Biserică, unele mădule au rol principal, altele, rol secundar, dar niciodată nu pot spune cele superioare că n-au nevoie de cele inferioare. Toate contribuie la buna funcționare a întregului, fiecare având de îndeplinit o lucrare proprie, dar și una de obște. Într-o astfel de armonizare, toate sunt deopotrivă cinstite³¹.

Ca și în funcționarea organismului uman, și în viața Bisericii, armonizarea este dată de către Cap, Care conduce. „Capul este cel mai important dintre organele întregului corp, căci are toate simțurile el însuși; el e domnul și suveranul spiritului și fără cap, nu este posibil a via”³². El este mai important prin energia lui și prin ordinea ce o păstrează între celelalte mădule. În corpul uman, energia este dirijată de către creier prin nervi și ajunge la un anumit mădular pe care îl pune în mișcare pentru a îndeplini una din lucrările ce le poate face. Sistemul nervos al corpului este așa de bine întocmit și bine dirijat de către cap, încât fiecărui mădular i se dă energia în funcție de cât poate primi. Astfel, un mădular poate primi putere mai multă, altul mai puțină, în funcție de rolul pe care îl are de îndeplinit.

În planul Trupului tainic, Hristos, Capul Bisericii, este Cel ce împărtășește harul Duhului Sfânt fiecărui membru, în funcție de puțința de a primi și de poziția pe care o are în raport cu celelalte membre. În funcție de felul în care folosește darurile dumnezeiești primite, fiecare credincios crește duhovnicește și se armonizează cu ceilalți creștini în Trupul tainic al lui Hristos³³.

În virtutea universalității mântuirii, Biserica cuprinde în unitatea ei

rom., p.101.

33. Idem, *Omilia a XI-a la Efeseni*, P.G., tom. LXII, col. 84-85; în trad. rom., p. 113; cf. *Omilia a XXX-a la I Corinteni*, P.G. tom. LXI; col. 254; în trad. rom., p. 410.

34. Idem, *Omilia a X-a la Efeseni*, P.G., tom. LXII, col. 75; în trad. rom., p. 100; cf. pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Unitatea neamului...*, p. 564.

35. Idem, *Omilia I la I Corinteni*, P.G., tom. LXI; col. 13; în trad. rom., p. 8-9.

36. Idem, *Omilia a VII-a la Filipeni*, P.G., tom. LXII, col. 218-219; în trad. rom., p. 106-109.

credincioși din lumea întreagă și din toate timpurile: trecut, prezent și viitor, prin extensie, chiar și pe cei drepti care au trăit înainte de Întruparea Fiului lui Dumnezeu³⁴. Unitatea tuturor comunităților creștine, a Bisericilor locale, sub pavăza aceleiași credințe curate în Mântuitorul Hristos, este explicată de către Sfântul Ioan în Comentariul la Epistola către corinteni. El precizează că: „Deși această epistolă a fost scrisă numai către corinteni, totuși Apostolul amintește de toți credincioșii de pe pământ, arătând prin aceasta că, în toată lumea, Biserica trebuie să fie una și aceeași, deși este împrăștiată prin multe locuri (...). Pentru că, deși locul este departe, totuși Domnul fiind comun îi unește pe toți la un loc (...). Faptul de a avea Biserica un singur Stăpân și Domn este cel mai de preț. Căci de-ar fi într-un singur loc și ar avea mulți stăpâni care se contrazic și sunt în dezbinare, locul acela în care se găsesc nu le folosește la concordia lor (...). Astfel, cei ce sunt în diferite locuri, dacă nu au mai mulți stăpâni, ci numai Unul singur, cu nimic nu este vătămată concordia lor din pricina locurilor, pentru că Stăpânul îi unește pe toți la un loc“³⁵. Sfântul Părinte nu susține un sincretism religios, el nu numește Biserică nici o grupare ereziarhă, ci este preocupat de unitatea Bisericii celei adevărate, întemeiate de către Mântuitorul Hristos. Membrii Bisericii sunt cei ce în Duhul lui Hristos au fost botezați, se împărtășesc cu Sfintele Taine, stau sub ascultarea canonică a ierarhiei și păstrează dreapta-credință evanghelică, propovăduită prin Sfinții Apostoli. Sfântul Ioan detestă orice grupare anarhică și învață că acestea trebuie combătute³⁶.

Ca membri ai Bisericii trebuie să ajungem prin credință la o cunoștință duhovnicească, să avem cugetul lui Hristos, așa precum îndemna Sfântul Pavel pe creștinii din Filipi: „*Gândul acesta să fie în noi, care era și în Hristos Iisus*“ (Filipeni 2,5). Este un urcuș duhovnicesc pe care trebuie să-l urcăm împreună cu Hristos, până când vom ajunge la starea bărbatului desăvârșit. Punctul de pornire al acestui urcuș este marcat de credința și recunoașterea a tot ceea ce a făcut Mântuitorul Hristos pentru omenire. În acest sens, Sfântul Ioan Gură de Aur îndeamnă: „Hristos S-a făcut rob pentru tine, a luat chip de rob, S-a răstignit și a înviat, iar pentru că a înviat, tu

37. Idem, *Omilia a IV-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 30; în trad. rom., p. 38.

38. Mag. Traian Sevici, *Probleme de învățătură și viață creștină în Comentariul Sfântului Ioan Gură de Aur la Scrisoarea paulină către Filipeni*, în S.T., XII (1960), nr. 7-8, p. 501.

39. Drd. pr. Ilie Moldovan, *art. cit.*, p. 711.

40. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a XVIII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col.

trebuie să te închini Lui și să-I admiri milostivirea⁴³⁷. „Dumnezeu a coborât la noi pentru că ne-a iubit. Noi vom urca la El, dacă vom răspunde iubirii Lui⁴³⁸. La acest răspuns, El nu forțează pe nimeni, căci nu a anulat liberul arbitru nici unui om. El cheamă și așteaptă.

2. Viața în Hristos. Hristos - Putere de viață duhovnicească pentru fiii Bisericii

Ființarea Bisericii peste veacuri se concretizează prin viața creștinilor trăită în Hristos. În Biserică se realizează o unire vitală între Mântuitorul Hristos jertfit și înviat și credincioși. În cadrul acestei legături, viața Domnului se revarsă în ființa credincioșilor și o înnoiește, o transfigurează prin lucrarea harului³⁹. Prin unirea cu Hristos, creștinii devin duhovnicești, căci Domnul Se slăvește în viața lor. Mântuitorul Hristos este temelia Bisericii și a credinței creștine pe care trebuie să se zidească viața fiecărui creștin⁴⁰. Pentru a înfățișa cât mai bine dependența noastră de Hristos, Sfântul Ioan s-a folosit de o serie de asemănări, zicând: „El este Capul și noi suntem trupul... El este Temelia, iar noi zidirea, El este Butucul, iar noi vițele; El este Mirele, iar noi mireasa; El este Păstorul, iar noi oile; El este Calea, iar noi cei ce mergem pe ea; noi iarăși suntem Biserica, iar El, Cel ce locuiește în ea; El este Cel Întâi Născut, iar noi frații; El este Moștenitorul, iar noi împreună moștenitori; El este Viața, și noi cei ce viețuim; El este Lumina, iar noi cei luminați⁴⁴¹.

Pentru fiecare creștin în parte, Botezul reprezintă începutul relației sale de comuniune cu Hristos și cu celelalte membre ale Trupului Său tainic. Cel nou botezat se îmbracă în haina lui Hristos și devine fiu al lui Dumnezeu după har. Căci, spune Sfântul Ioan, „dacă Hristos este Fiul lui Dumnezeu și tu te-ai îmbrăcat în El, avându-L în sine-ți și identificându-te cu El, te-ai ridicat la o afinitate cu El și te-ai făcut la fel⁴⁴². În Taina Botezului, am

148. în trad. rom., p. 234; a se vedea și *Omilia a VIII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 71-72; în trad. rom., p. 107.

41. Idem, *Omilia a VIII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 73; în trad. rom., p. 108.

42. Idem, *Comentariu la Galateni 3,27*, P.G., tom. LXI, col. 656; în trad. rom., p. 82.

43. Idem, *Omilia a IX-a la Evrei*, P.G., tom. LXIII, col. 79; în trad. rom., p. 150.

44. Idem, *Comentariu la Galateni 2,20*, P.G., tom. LXI, col. 645; în trad. rom., p. 62; a se vedea și *Omilia a V-a la Tit.*, P.G., tom. LXII, col. 689; în trad. rom., p. 322.

45. Idem, *Omilia a XL-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 349; în trad. rom., p. 570.

46. Idem, *Omilia a XXIV-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 200; în trad. rom., p. 323;

pășit prin moartea față de păcat la viața de comuniune și iubire cu Hristos. Precum Hristos a murit pe cruce, tot așa și noi am murit prin Botez, dar nu cu trupul, ci cu păcatul⁴³. El a murit cu Trupul, iar în noi, omul cel vechi a fost înormântat și a înviat cel nou. Căci „nu este posibil a via lui Dumnezeu în alt mod, decât numai fiind mort față de păcat“⁴⁴.

Știind însă slăbiciunea firii omenești și înclinarea omului spre păcat, pe lângă Botez, Mântuitorul a lăsat în Biserică și Taina Spovedaniei, prin care iartă orice păcat mărturisit cu pocăință⁴⁵.

Sfânta Euharistie este Taina care ne așază în cea mai profundă stare de comuniune cu Hristos și cu Biserica Sa. În realitatea euharistică este redat deplin sensul comunitar-eceziologic al ucenicilor lui Hristos. Comunitatea de ființă și de viață cu Domnul, în care se găsesc credincioșii ce se împărtășesc cu Trupul și Sângele Său, formează o unire tainică sacramentală, personală și supranaturală. Cei ce se împărtășesc se unesc duhovnicește prin Trupul și Sângele euharistic al Domnului. În Sfânta Euharistie se regăsește întreaga Biserică. „Noi, învață Sfântul Ioan, suntem una cu Trupul acela. Ce este pâinea din proaducere? Trupul lui Hristos. Deci, ce devin cei ce se împărtășesc din ea? Trupul lui Hristos, și nu mai multe trupuri, ci un trup. După cum pâinea, fiind compusă din mai multe boabe de grâu, este unită într-un singur întreg,... astfel și noi ne unim unii cu alții și cu Hristos“⁴⁶. Pâinea și vinul aduse spre a fi sfințite sunt simboluri ale comuniunii. Comunitatea creștinilor se adapă din același Izvor al nemuririi. Creștinii se adună și mănâncă din Trupul jertfit și înviat al Domnului, din care răsare viața veșnică⁴⁷. Prezența lui Hristos în Sfânta Euharistie este o nouă dovadă a iubirii Sale față de oameni și cei ce se împărtășesc devin părtași ai acestei

cf. pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Sensul ecumenic al Sfintei Euharistii la Sfântul Ioan Gură de Aur*, în „Ortodoxia“, XVII (1965), nr. 4, p. 521; Idem, *Unitatea neamului...*, p. 565; cf. pr. drd. Ilie Moldovan, *art. cit.*, p. 717-718; cf. pr. Gheorghe Tilea, *Evlavia euharistică după Sfântul Ioan Gură de Aur*, în S.T., IX (1957), nr. 9-10, p. 642.

47. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a XXIV-a la Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 202-203; în trad. rom., p. 327.

48. Idem, *Ibidem*, P.G., tom LXI, col. 200; în trad. rom., p. 323; cf. Idem, *Omilia a XXXII-a la I Corinteni*, P.G., tom. LXI, col. 266-275; în trad. rom., p. 434-448; a se vedea și pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Unitatea neamului...*, p. 566-567; Mgr. Vasile Bria, *Imnul dragostei (I Corinteni XIII, 1-3) în Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur*, în S.T., XIII (1961), nr. 7-8, p. 430-436.

49. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a VIII-a la Romani*, P.G., tom. LX, col. 465-466; în

iubiri. Căci Jertfa euharistică este o comemorare a dragostei lui Hristos, dar, totodată, și invitația creștinilor de a participa la dragostea duhovnicească, comunitar-bisericească.

Dragostea creștină este cea care unește și apropie cel mai mult pe om de Dumnezeu și de semenii săi. Ea își are forța în Cel ce ne-a iubit mai întâi și ne-a învățat să iubim. Dragostea este semnul distinctiv al ucenicilor lui Hristos. Prin puterea ei, membrii Bisericii stau strâns uniți în jurul Mântuitorului Hristos. Dragostea creștină este forța tainică, duhovnicească, ce leagă un mădular de altul și pe toate laolaltă de Hristos-Capul, făcând posibilă astfel viața Trupului tainic al Domnului. În armonia dragostei, fiecare mădular crește duhovnicește și înaintază spre desăvârșire⁴⁸.

Însă, atunci când lipsește dragostea dintre frații lui Hristos, intervine dezbinarea și apare suferința. Căci a fi dezbinare în Biserică înseamnă suferință pentru Hristos, deoarece în Trupul Său lipsește armonia. „Dacă defaimi pe fratele tău, zice Sfântul Părinte, sfâșii Trupul lui Hristos, din care face parte și el ca mădular. Pentru el, ca și pentru tine, a murit Hristos și pe toți ne-a chemat la aceeași masă”⁴⁹.

Viața în Hristos este, așadar, viața trăită în comuniunea de iubire cu Mântuitorul și cu semenii. În această ambianță se lucrează mântuirea fiecărui membru al Bisericii. Dobândirea mântuirii este rezultatul conlucrării dintre ajutorul Domnului Hristos, prezent în Biserică, și sânguința omului. „Căci Dumnezeu este Cel ce lucrează în voi, ca să voiți și să săvârșiți după a Lui bunăvoință” (Filipeni 2,13).

III. Actualitatea învățaturii Sfântului Ioan Gură de Aur

Biserica și societatea contemporană se confruntă cu mari probleme. Dintre acestea, unele se aseamănă cu cele din vremea Sfântului Ioan, altele sunt și mai grave.

Astăzi, Biserica cea una este divizată și, cu toate eforturile depuse,

trad. rom., *Omilia a IX-a*, p. 129; cf. pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Unitatea neamului...*, p. 563.

50. Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Ortodoxia azi. Unitate și diversitate în Biserică*, în „Alfa și Omega”, anul IV (1998), nr. 19 (89), p. 2.

51. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Ortodoxie și contemporaneitate*, Editura Diogene, București, 1996, p. 169, 179.

52. Pr. lector dr. Constantin Coman, *Prefață la Ortodoxia sub presiunea istoriei*, Editura Bizantină, București, 1995, p. 7.

unitatea pare a fi un fapt greu de îndeplinit. Există dese întâlniri între reprezentanții Bisericilor, au loc simpozioane, dezbateri, propuneri, însă realizarea unității rămâne o problemă de viitor.

Obstacolele dialogului ecumenic sunt cauzate de slăbirea rugăciunii și a evlaviei, de lipsa sincerității și a dragostei frățești autentice, de schimbările politice, de prozelitism și de interese de dominație⁵⁰.

Se observă în lume o întrecere a sectelor de a aduna cât mai mulți adepți. Grupările anarhice și sataniste exaltează violența și moartea. Avortul, prostituția și păcatele împotriva firii sunt aclamate ca drepturi ale omului. Societatea pare a se diviza tot mai mult între o categorie de oameni ce se zbat în sărăcie, dorind să supraviețuiască, și o categorie de parveniți care, sfidători, au impresia că nu le mai poate nimeni sta în față, nici chiar Dumnezeu. Toate aceste probleme sunt efectele concepției unei lumi autonome, care s-a afirmat în țările occidentale începând cu secolul al XVIII-lea.

În viziunea acestei lumi autonome, Dumnezeu este exclus din creație⁵¹. Îngrijorător este faptul că în zilele noastre, mulți dintre cei care se declară că sunt dreptcredincioși se lasă atrași de tentațiile lumii secularizate. Biserica Ortodoxă, păstrătoare a Sfintei Tradiții, este acuzată de foarte multe ori că nu dă curs modernismului⁵².

Față de aceste probleme, învățătura Sfântului Ioan Gură de Aur este actuală. Numai având conștiința dependenței de Mântuitorul Hristos, oamenii societății de astăzi își pot recăpăta echilibrul moral de care au nevoie. Unitatea Bisericii este posibilă, însă pentru aceasta este necesar ca fiecare parte să renunțe la ale sale și să-L urmeze pe Hristos. Interpretarea Sfintei Scripturi trebuie făcută numai în lumina Sfintei Tradiții și atunci, unitatea Bisericii poate fi înfăptuită. În sânul Bisericilor locale este nevoie de o conștientizare a membrilor de chemarea pe care o au ca mădulare ale Trupului tainic al lui Hristos. În viața fiecărui creștin trebuie să existe conștiința comuniunii cu Mântuitorul Hristos și cu Biserica Sa prin împărtășirea cu Sfintele Taine. Sfânta Euharistie să fie primită „cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste“ și astfel, toți creștinii vor trăi în armonia unității Bisericii.

53. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a XI-a la Efeseni*, P.G., tom. LXII, col. 79-80; în trad. rom., p. 107.

Învățătura Sfântului Ioan Gură de Aur trebuie să găsească loc în multe conștiințe ale oamenilor de azi, care să înțeleagă lipsa de sens a vieții fără Hristos. „Dumnezeul nostru ne-a chemat la aceleași bunuri, nimic mai mult nu a dat unuia ca altuia: tuturor a dat nemurirea, tuturor, viața veșnică, tuturor, slava nemuritoare, tuturor, fraternitatea..., tuturor a dăruit moștenirea; S-a făcut Cap comun al tuturor, pe toți i-a sculat din morți și împreună cu El i-a pus să stea“⁵³.

Concluzii

Din cele relatate mai sus, se desprind următoarele concluzii:

1. Relația dintre Mântuitorul Hristos și Biserica este o problemă de contemporaneitate pentru fiecare perioadă a istoriei creștine.

2. Sfântul Ioan Gură de Aur este personalitatea de excepție care a încercat în vremea sa, printr-o bogată activitate, să reînvie viața bisericească după modelul celei din perioada apostolică, folosindu-se în cea mai mare parte de învățăturile Sfântului Apostol Pavel.

3. Hristologia hrisostomică este ortodoxă. Mântuitorul Hristos este Fiul Cel Unul-Născut al Tatălui, prin care toate au fost create și sunt susținute în existență.

4. În funcție de felul cum este înțeleasă constituția Bisericii, la Sfântul Ioan Gură de Aur se pot observa momente de întemeiere a acesteia:

a) ca împărăție pregătită de la întemeierea lumii (Matei 25,34), ea ființează deodată cu crearea ființelor spirituale;

b) ca Biserica primordială, în care omul este chemat la comuniunea cu Dumnezeu; începutul ei se identifică cu crearea omului;

c) ca Trup tainic al lui Hristos, în care comuniunea omului cu Dumnezeu este restaurată; Biserica a fost întemeiată prin Întruparea, Jertfa și Învierea Domnului și inaugurată la Cincizecime.

5. Din dragoste neegalată, Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat pentru a restaura lumea căzută. El, Mirele dumnezeiesc, Își ia de mireasă firea omenească. Aceasta, ca o desfrânată, părăsise comuniunea cu Dumnezeu, trăind în dezmierdări. Această fire asumată de către Mântuitorul Hristos a fost înnoită și înfățișată lui Dumnezeu ca Biserica slăvită.

6. Biserica, înfățișată ca Trupul tainic al lui Hristos, se extinde în umanitate continuu, de la Cincizecime până la sfârșitul veacurilor.

7. În Biserică, fiecare membru își are locul și rolul său și trebuie să se armonizeze cu ceilalți membri. Viața bisericească în Trupul tainic trebuie să se desfășoare în conformitate cu învățătura Mântuitorului Hristos. El este Capul care cheamă la unitate și conduce Biserica Sa.

8. Mântuitorul Hristos este prezent permanent în Biserică și nu înțează de a împărtăși darurile duhovnicești necesare creșterii și desăvârșirii membrilor încorporați în Trupul Său tainic. El este puterea de viață duhovnicească. Prin Sfânta Euharistie, Domnul Se oferă creștinilor cu Trupul și Sângele Său, pentru a-i întări spre viața veșnică. Creștinii sunt datori să trăiască uniți în trupul Bisericii, armonizându-se în dragoste cu Dumnezeu și cu semenii lor.

Notă

Pentru citarea din *Omiliile* Sfântului Ioan Gură de Aur la Epistolele pauline, am folosit traducerile în limba română făcute de către arhierul Theodosie Athanasiu, pe care le-am verificat cu textele corespunzătoare din Migne, P.G., tomurile LX-LXIII.

Respectivele traduceri în limba română au fost făcute după edițiile de Oxonia și publicate astfel:

- *Comentariile sau Explicarea Epistolei către romani a celui întru sfinți Părintelui nostru Ioan Chrisostom*, București, 1906.

- *Comentariile... I către Corinteni...*, 1908.

- *Comentariile... II către Corinteni...*, 1910.

- *Comentariile... Galateni...*, Iași, 1901.

- *Comentariile... Efeseni...*, Iași, 1902.

- *Comentariile... Filipeni...*, ediția a II-a, 1998.

- *Comentariile... Coloseni, I și II Tesaloniceni...* 1905.

- *Comentariile... epistolelor pastorale: I și II Timotei, Tit... și Filimon*, 1911.